

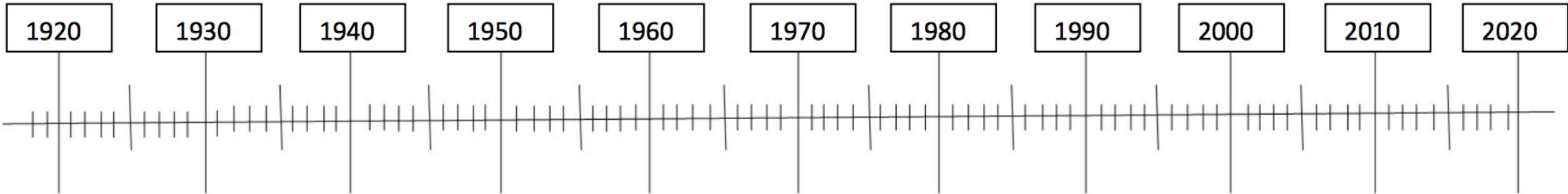
M U N I
P E D

Školní pedagogika (4)

škola v budoucnosti – učitelská profese – učitelé

Tomáš Janík

REPUBLIKA ČESKOSLOVENSKÁ 1933

z Východu...
návrat
do Evropy

1989

pád železné opony

2001

Bílá kniha: první strategie
rozvoje vzdělávání (do 2010)

2013

S2020: druhá strategie
rozvoje vzdělávání (do 2020)

2020

S2030: třetí strategie
rozvoje vzdělávání
(v přípravě)

ŠKOLA na KRIŽOVATKE

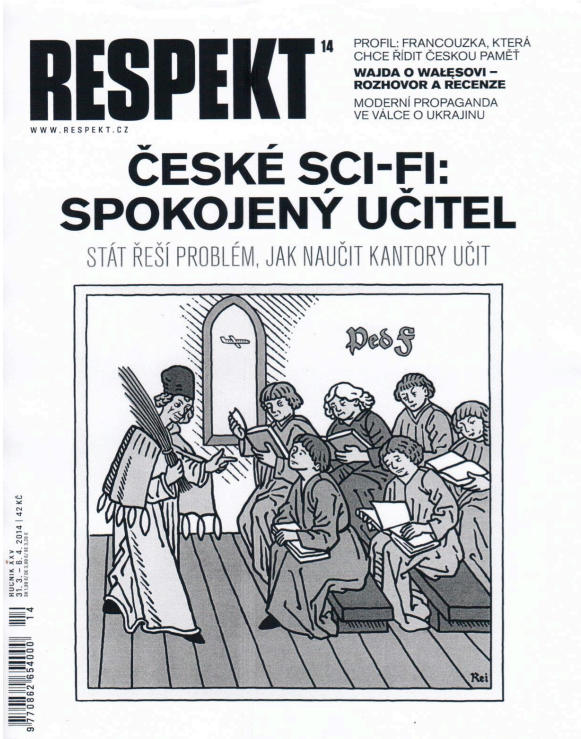
Jízdní řád: kdy-odkud-kam-o čem

- Tři **scénáře budoucnosti** školy a učitelské profese (OECD)
  - pokračování**
  - posilování**
  - oslabování**
- Postřehy svědčící o naplňování scénářů
  - posilování** a **oslabování**

Blog | Scio

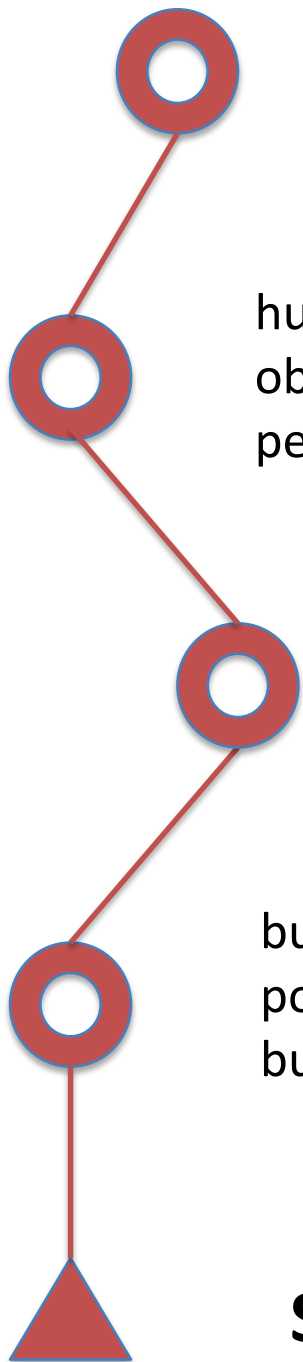
PROČ PEDAGOGICKÉ FAKULTY NEPŘIPRAVUJÍ KVALITNÍ UČITELE

Scénáře vývoje školy (upraveno dle OECD...)

Pokračování současného stavu	Udržování byrokraticky řízených školských systémů (tradiční model)
Posilování funkcí školy	Školy jako hlavní střediska společenského života obcí (model komunitní školy)
	Školy jako organizace zaměřené na procesy učení (model učící se školy)
Oslabování funkcí školy	Sítě učících se v podmínkách společnosti sítí (učební sítě)
	Uplatňování tržních mechanismů ve vzdělávání (tržní model školy)

rozvoj školy
jako silné instituce
zvládající nové výzvy

humanizace školy
obrat k dítěti
ped. reformismus

rozvinutí učitelského
povolání do profese
(vzestup – prestiž)

budování školského systému
povinná školní docházka
budování systému a uč. přípravy

Scénář: posilování

Scénář: oslabování

znevažování školy a učitelů

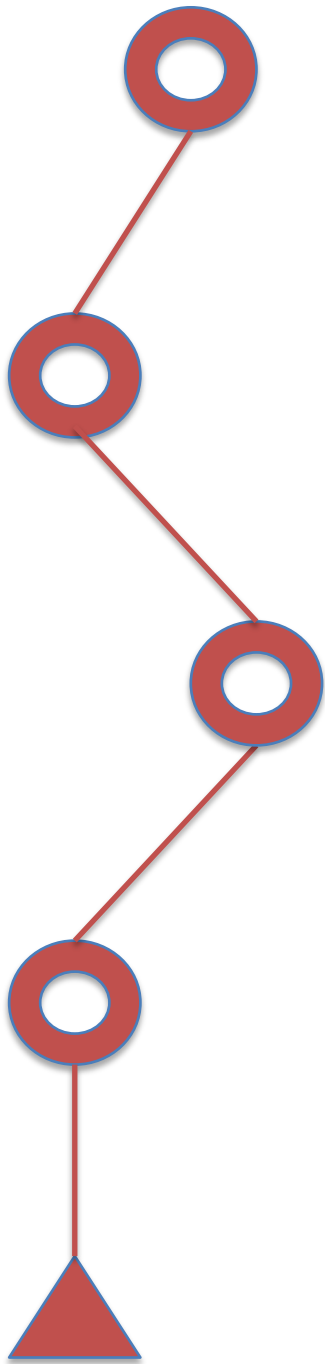
heroická očekávání vs.
reálné možnosti školy

posilování pojetí učitele jako úředníka
a technokrata

odliv z učitelské profese
a stárnutí uč. sborů

de-kvalifikace
(snižování požadavků na vstup)

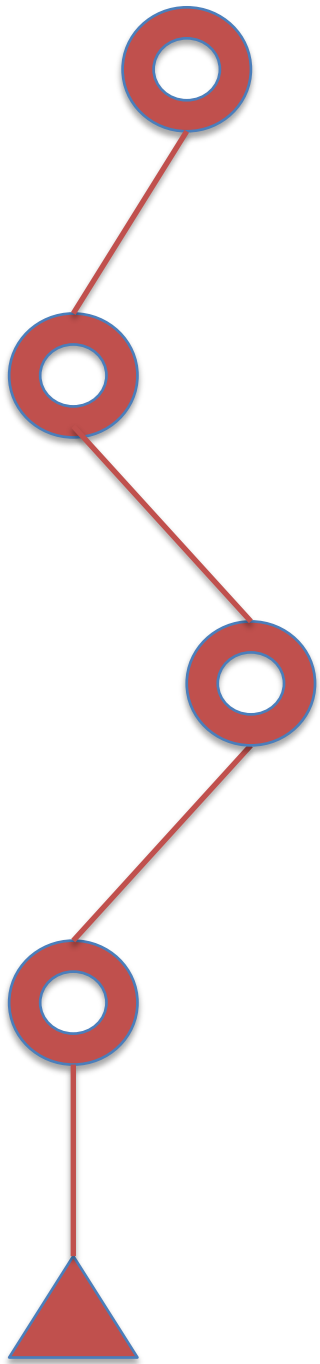

Vlivy působící ve směru **posilování** budování školského systému a učitelské přípravy

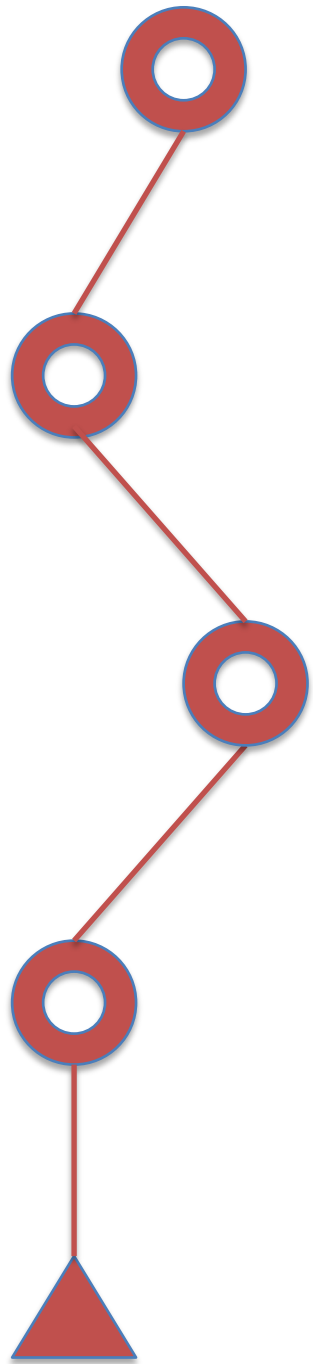
- Budování školských systémů a zavádění povinné školní docházky má zásadní přínos pro zvýšení gramotnosti obyvatelstva a pozdvižení jeho kulturní úrovně.
- Pozdvižení učitelského vzdělávání z učitelských ústavů (sekundární či postsekundární vzdělávání) na fakulty univerzit (terciární vzdělávání) je odpovědí na skutečnost, že učitelství musí být znalostně založenou profesí předpokládající náročnou přípravu.

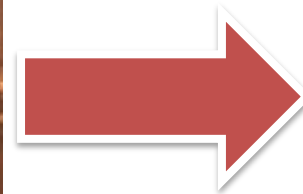
Vlivy působící ve směru **posilování** rozvinutí učitelského povolání do profese

- Formování školských systémů je současně procesem vyhraňování pedagogických profesí – zejména profese učitelské.
- Učitelské profesi je v systému svěřována speciální úloha (výchova a vzdělávání dětí), která je vnímána jako společensky i individuálně závažná – tudíž je vznášen požadavek na profesionalitu.
- Učitelstvo „dělá kariéru“ – realizuje společenský vzestup (zvláště dobře je to patrné u učitelů primárních škol) a těší se relativně vysoké prestiži (jakkoliv učitelé samými prestiž jejich stavu nemusí být vždy vnímána jako vysoká).

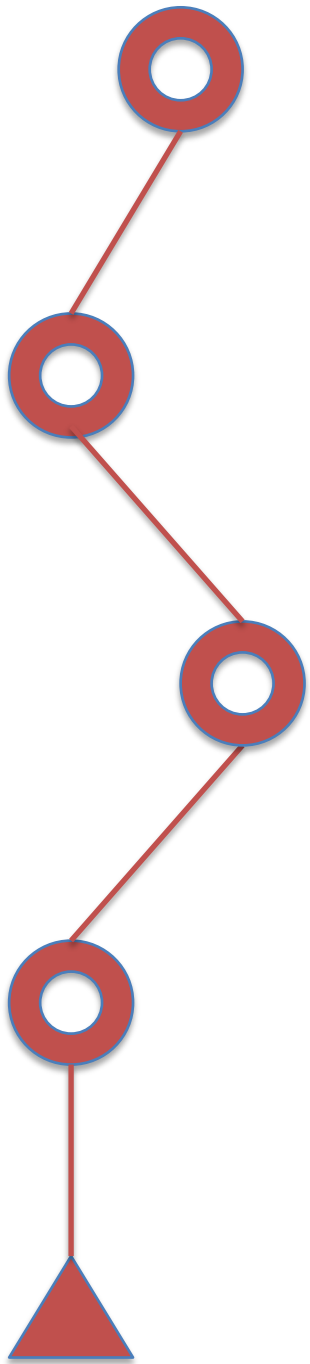

Vlivy působící ve směru **posilování** humanizace školy, obrat k dítěti, ped. reformismus

- Pedagogické profese jsou aktérem pozitivních posunů v náhledu na člověka/dítě.
- Přispívají k humanizaci školy a potažmo společnosti: s narůstající empatií a porozuměním se obracejí k dítěti a podávají mu pomocnou ruku.
- Učitelstvo vynalézá pedagogiku a didaktiku, čímž napomáhá zefektivňovat vzdělávání, takže se daří relativně účinně poskytovat vzdělávání zvyšujícímu se počtu osob po delší dobu.

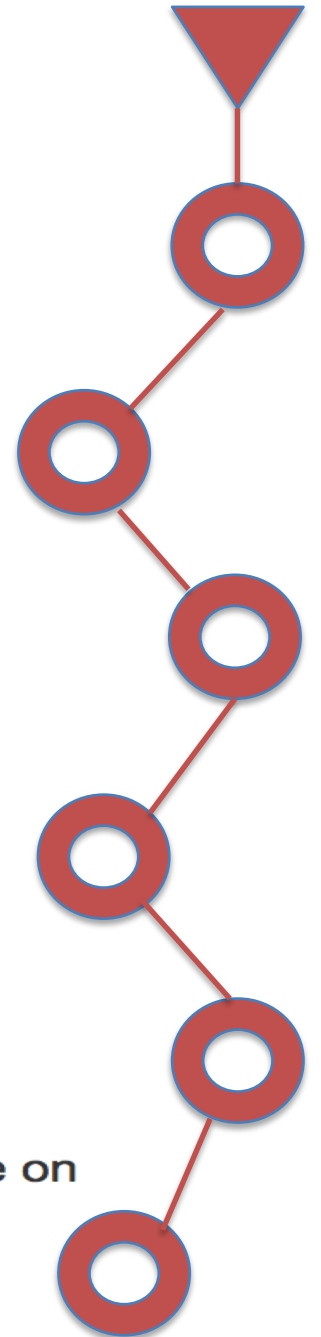

Vlivy působící ve směru **posilování** rozvoj školy jako silné instituce zvládající nové výzvy

- Škola je nakonec možná jednou z mála institucí, které dávají naději, že zvládneme i ty nejnáročnější výzvy jako jsou informační exploze, zvyšující se heterogenita žáků, migrace apod.
- Společnost nedisponuje jiným srovnatelným systémem, který by se týkal všech (nejen dětí, ale i jejich rodin a širších komunit), v případě, že mají školy dostatek sil a expertnosti, může se s nimi v tomto ohledu počítat (naopak: necháme-li školy padnout na kolena, stanou se samy problémem nás všech).

Vlivy působící ve směru **oslabování** znevažování školy a učitelské profese

- Je vykreslován obraz školy jako muzea starých pokladů, které nikdo nikdy nebude k ničemu potřebovat.
- Učitel je prezentován jako profesionálně deformovaný (vztyčený ukazovák).
- Jakožto nectnost je učitelům předhazována lenost...

Líné učitele dává Kalousek k dobru pořád

„Že máme nejlínější učitele, on dával kontinuálně k dobrému, když jsme se dostali do střetu, že on by věděl, jak finance ve školství řešit," popsal Dobeš Kalouskův přístup a rozhodně jeho názor odmítl.

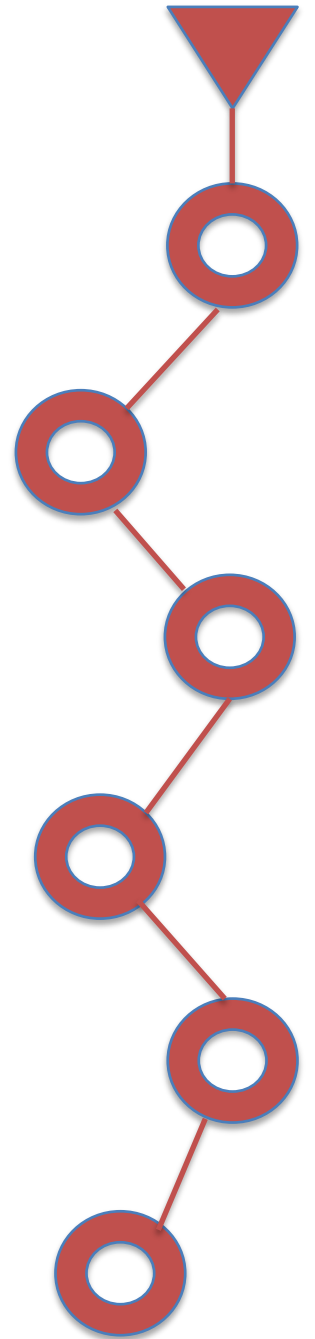
Vlivy působící ve směru **oslabování**

heroický obraz vs. nízká subjektivně vnímaná zdatnost

- Heroický obraz učitele a školy, od nichž se očekává vyřešení všech možných problémů světa, kontrastuje se slabším profesním sebevědomím učitelů (srov. výzkum TALIS).
- Namísto funkčního rozlišení a zapojení širšího spektra pedagogických profesí se nezvladatelně rozšiřuje záběr učitelské profese.

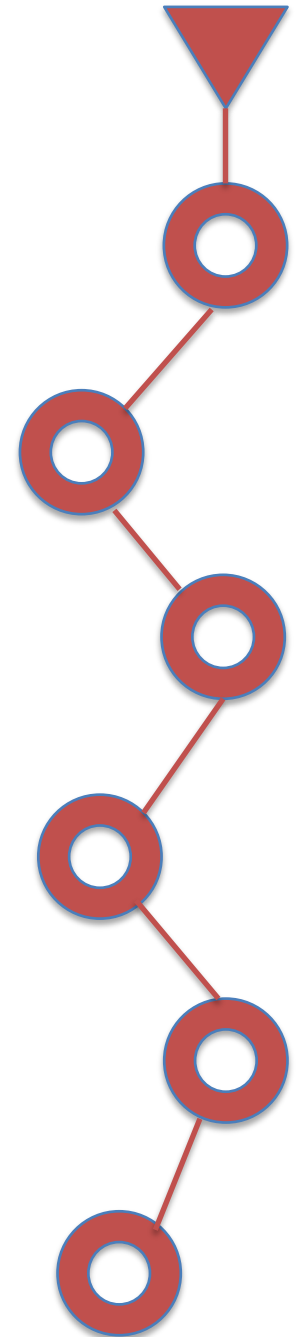
Subjektivně vnímaná vlastní zdatnost učitelů

V rámci šetření TALIS byla sledována subjektivně vnímaná vlastní zdatnost učitelů v oblasti řízení třídy žáků, vyučovacích postupů a v oblasti motivace žáků. Dle výsledků je Česká republika po Japonsku druhou zemí s celkově nejnižší subjektivně vnímanou vlastní zdatností učitelů.

Vlivy působící ve směru **oslabování** pojímání učitele jako úředníka a technokrata

- Pro středoevropské pojetí učitele jako vykonavatele státního zadání v byrokratizovaném školském systému je charakteristická tzv. *úřednická mentalita* (srov. něm. *Unterrichtsbeamte – úředník pro výuku*).
- K posilování *úřednického charakteru učitelské profese* může docházet také vlivem nevhodně koncipovaných standardů a kariérních systémů či formalistního zavádění školských reforem.
- V systémech, kde významnou roli hraje testování žáků, se učitelé stávají technokraty a vzdělávací proces se stává standardizovanou technologií.

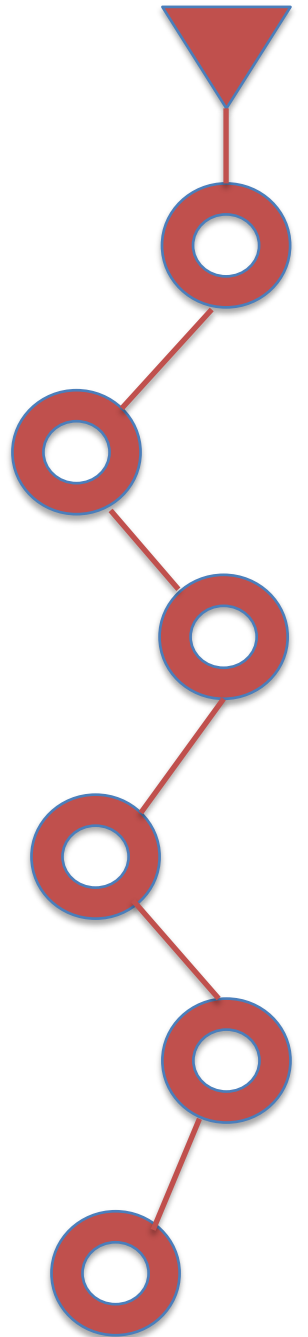
Vlivy působící ve směru **oslabování** odliv z učitelské profese a stárnutí učitelských sborů

- Nedostatečné finanční ohodnocení, nízká atraktivita, nemožnost kariéerního vzestupu v kombinaci se zvyšujícími se náročností učitelské práce vede k odlivu z profese a k problémům s rekrutováním mladých učitelů.

Studenti učitelství utíkají z oboru, odrazují je platy

Česko by potřebovalo do školství nabrat novou krev. Mladé lidi však učitelské povolání neláká, nadšence odrazuje situace v mnohých školách, nízké platy i prestiž tohoto povolání. Při nedostatku pedagogů už se stát rozhoupal k prvním opatřením, která mají kantořinu zatraktivnit. Zvyšuje platy, ale na záchranu školství to nestačí. Připouští to i ministryně školství Kateřina Valachová (ČSSD). Hodlá prosadit kariéerní řád, vylepšit ohodnocení začínajících učitelů a zdokonalit jejich přípravu.

Senzační učitelé ze škol odcházejí, protože nedostanou hypotéky, říká ředitel gymnázia Růžička

Vlivy působící ve směru **oslabování** de-kvalifikace: snižování kvalifikačních požadavků

- Jednou v souvislosti s finanční krizí, jindy v souvislosti se vzdělávací expanzí se objevují články sugerující nezbytnost de-kvalifikace.
- Na místech učitelů se tu a tam objevují lidé (místy bez příslušné kvalifikace) označovaní jako koučové či poradci – posouvá se chápání učitelské role.

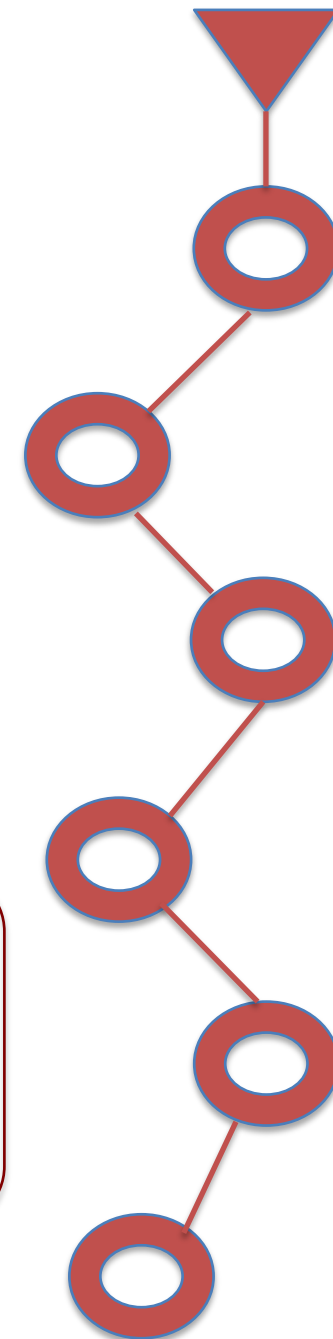
**Závěrečná zpráva podskupin
Národní ekonomické rady vlády pro
konkurenceschopnost a podporu
podnikání**

Verze k diskusi na workshopu dne 28.2.2011

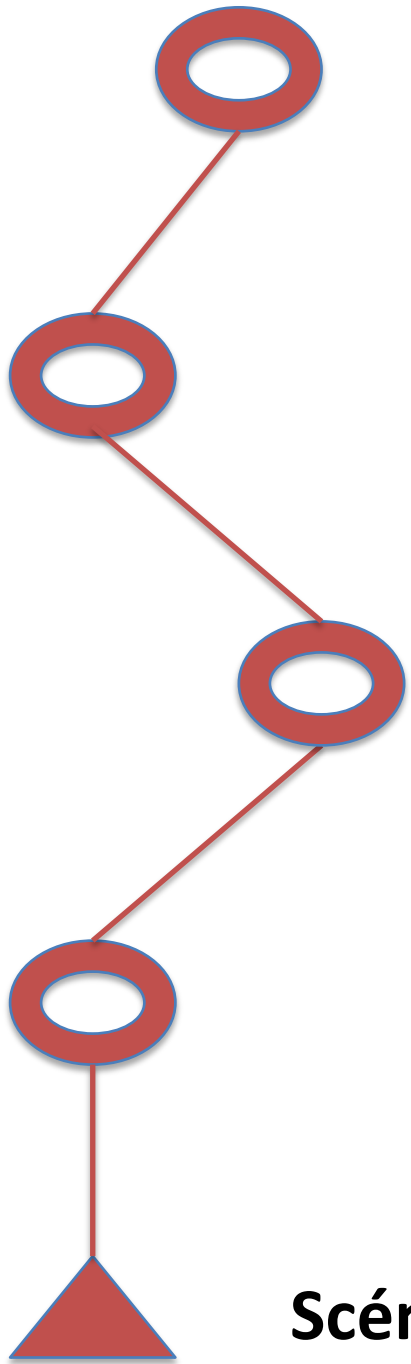
Návrh na snížení kvalifikačních
požadavků
na bakalářskou úroveň...

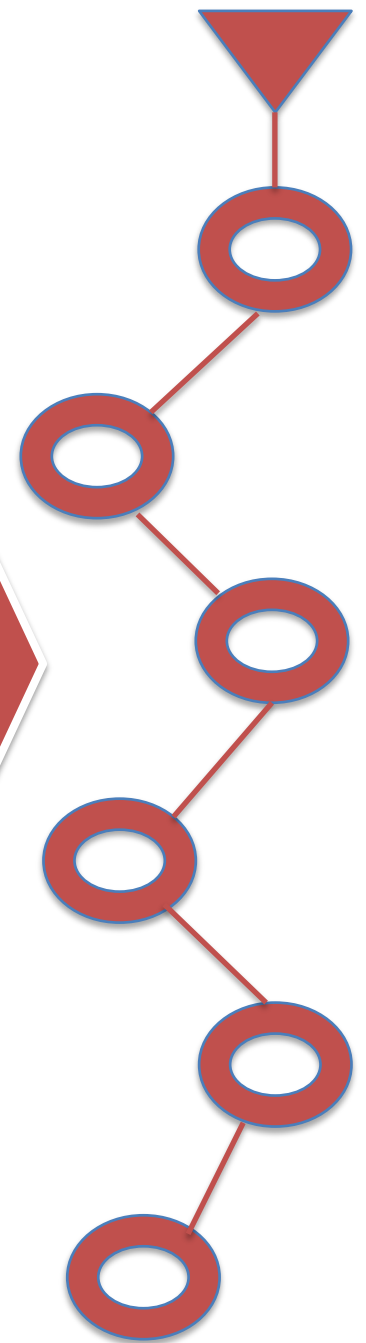
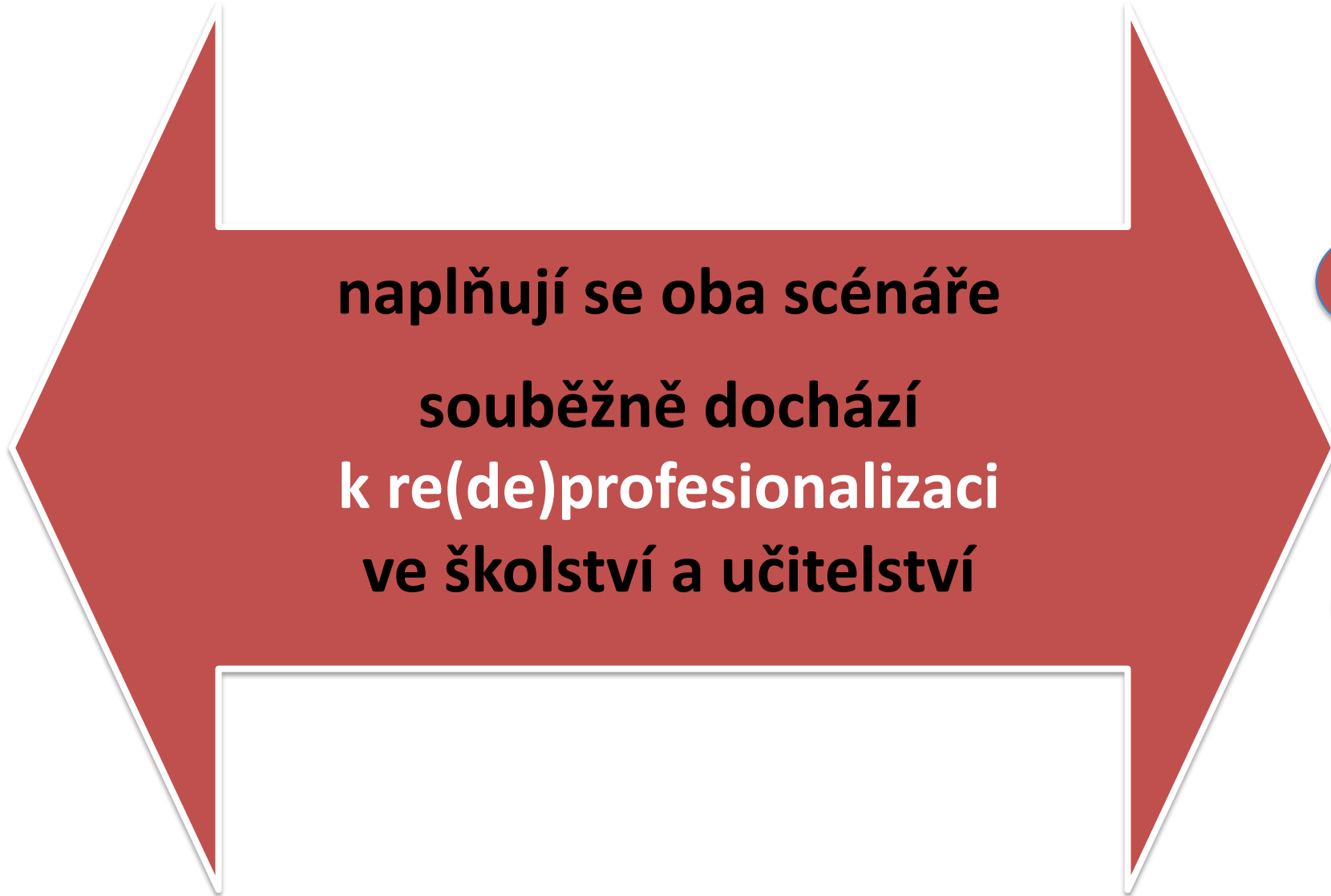
**UČITELÉ ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ NA SŠ BEZ PEDAGOGICKÉ
KVALIFIKACE? PROČ JEN TAM?**

Scénář: oslabování

Scénář: posilování

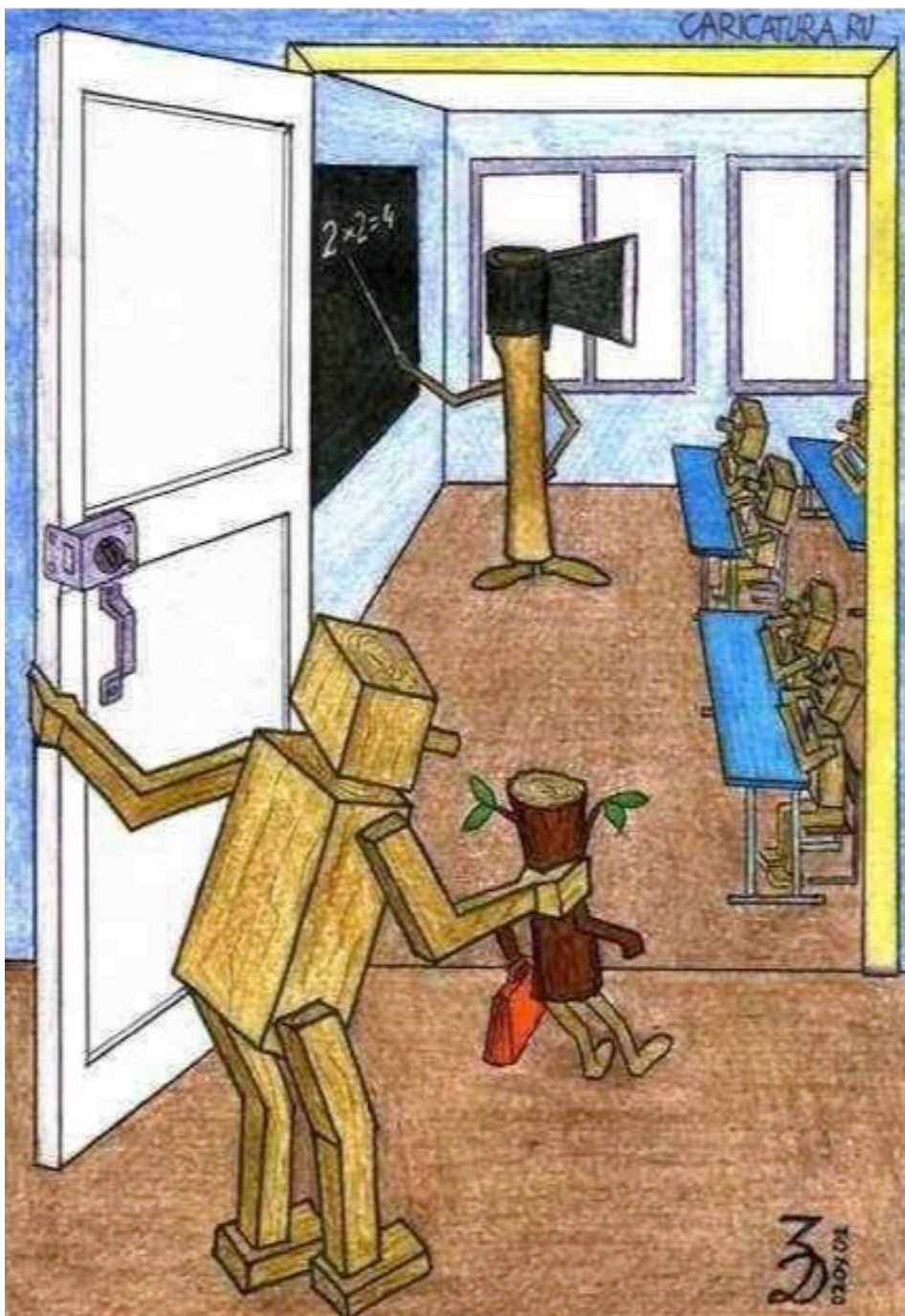

Učitelé jsou vykreslováni jako...

- lidé, kteří by se jinde než ve škole neuplatnili, protože jediné, co dokážou, je vztyčit ukazovák

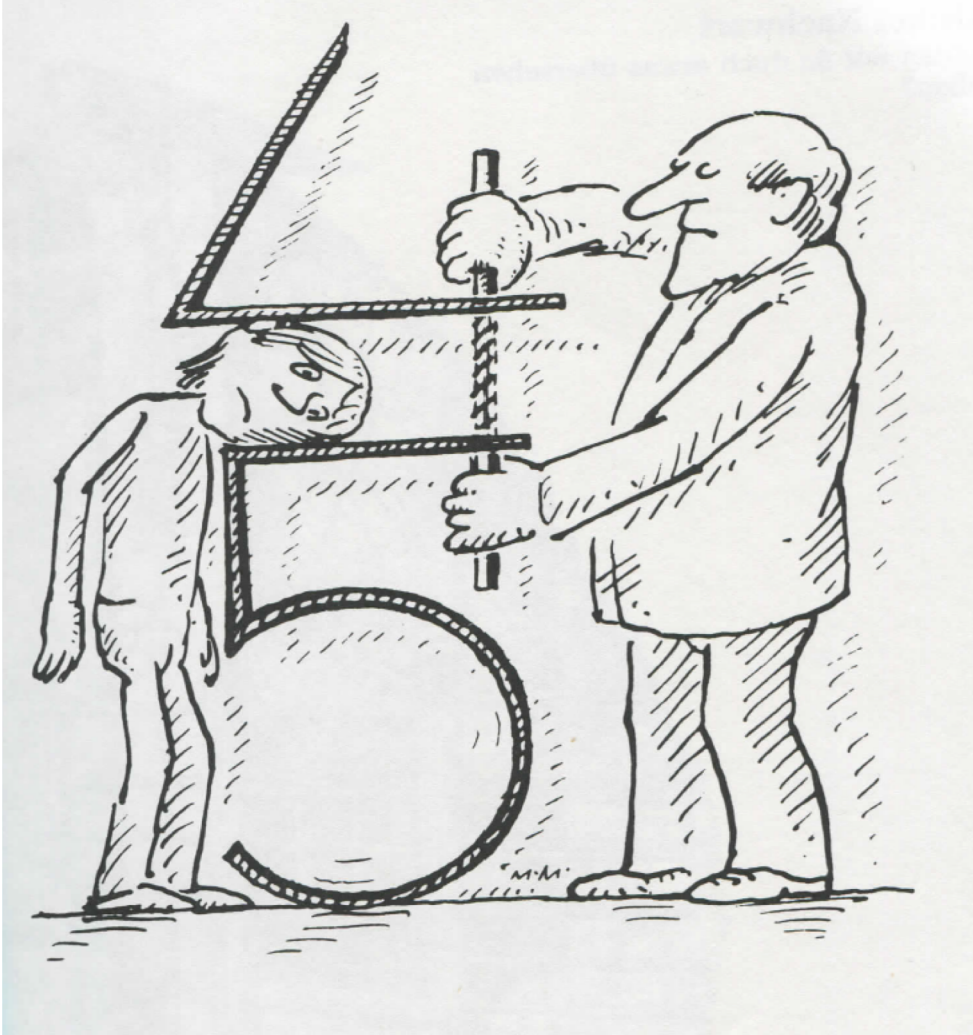

Učitelé jsou vykreslováni jako...

- sekerníci, kteří nemají slitování
- škola jako válečný prostor, kde jde o život
- bojiště, kde nelze nalézt útočiště

Učitelé jsou vykreslováni jako...

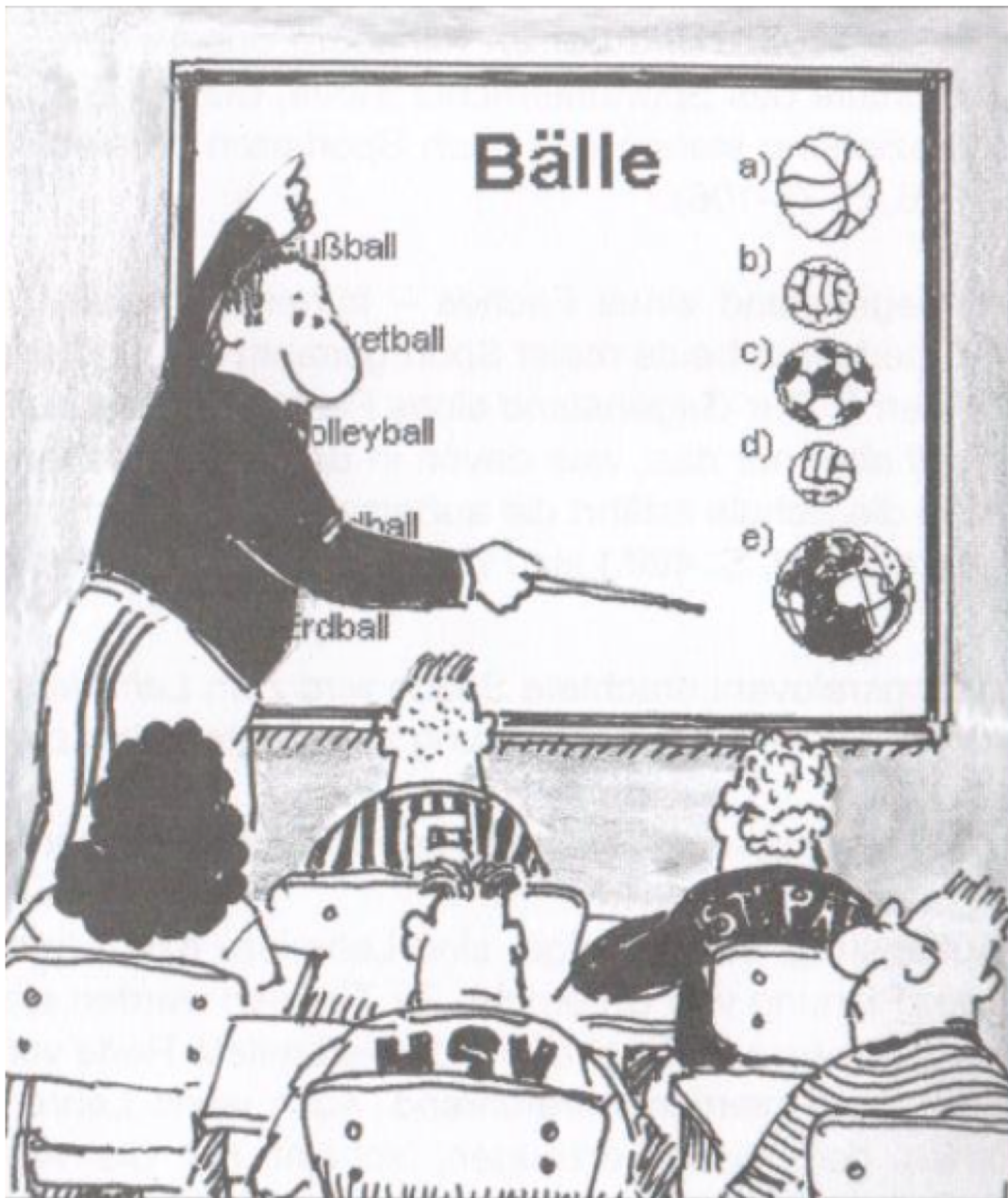
- glajchšaltátoři (de)formující velikosti našich hlav do příslušných velikostí

Učitelé jsou vykreslováni jako...

– dělají machry, přitom...

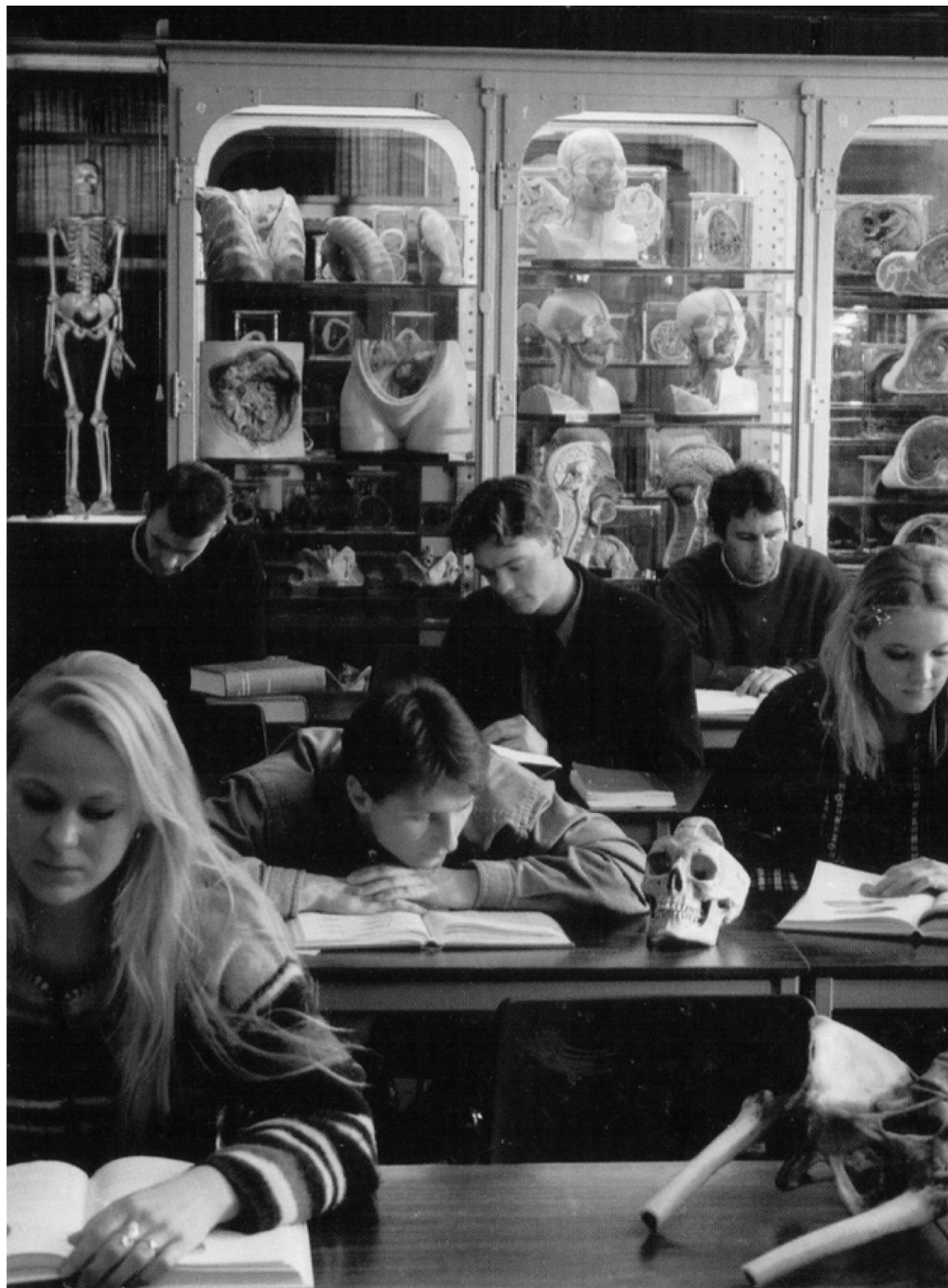
Učitelé jsou vykreslováni jako...

- odtržení od okolního světa
- školy jsou prostoupeny šedivou teorií,
nikde žádný zelený strom života

Učitelé jsou vykreslováni jako...

- správci muzea starých (mrtvých)
pokladů, které nebude nikdo nikdy
k ničemu potřebovat (ani náhodou)

RESPEKT¹

MÁ SMYSL CHODIT DO ŠKOLY?

At' se fyziku a chemii učí jen
studenti, které to baví

Učitelé jsou vykreslováni jako...

- provozovatelé míst nezáživného biflování čehosi, co (žákům) nedává smysl, ale musí se to učit, až se jim kouří z hlavy

Přitom to má být (prý) úplně jinak...

...škola má být

- společným podnikem dětí a dospělých
- šitým na míru
- přičiněním všech

Přitom to má být (prý) úplně jinak...

škola má být...

- místem, kde panuje dobré rozpoložení, nadšení a odhodlání něco podnikat

Přitom to má být (prý) úplně jinak...

...škola se má...

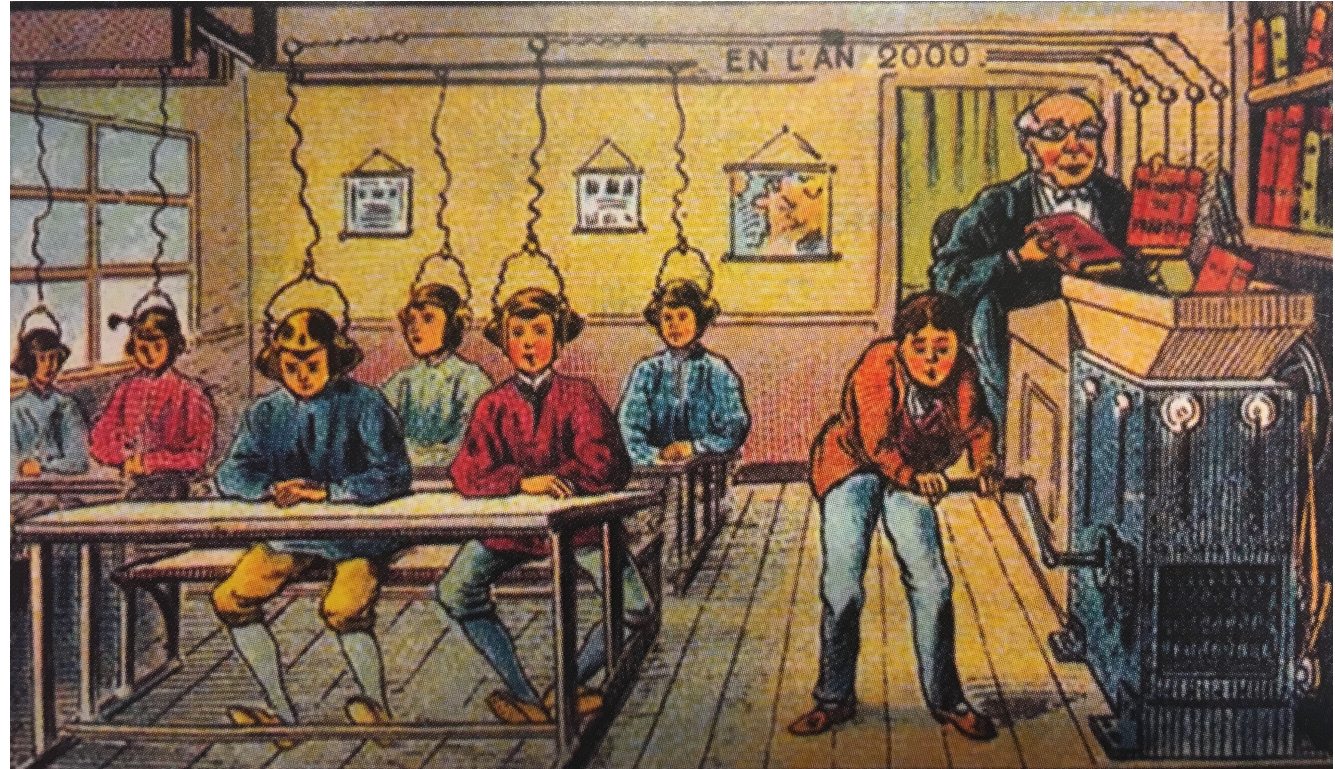
- zmodernizovat a učinit učení
účinnějším a úsměvnějším

Přitom to má být (prý) úplně jinak...

- přísun vědění do hlav
žáků má být elegantní
a bezbolestný

Přitom to má být (prý) úplně jinak...

...škola se má...

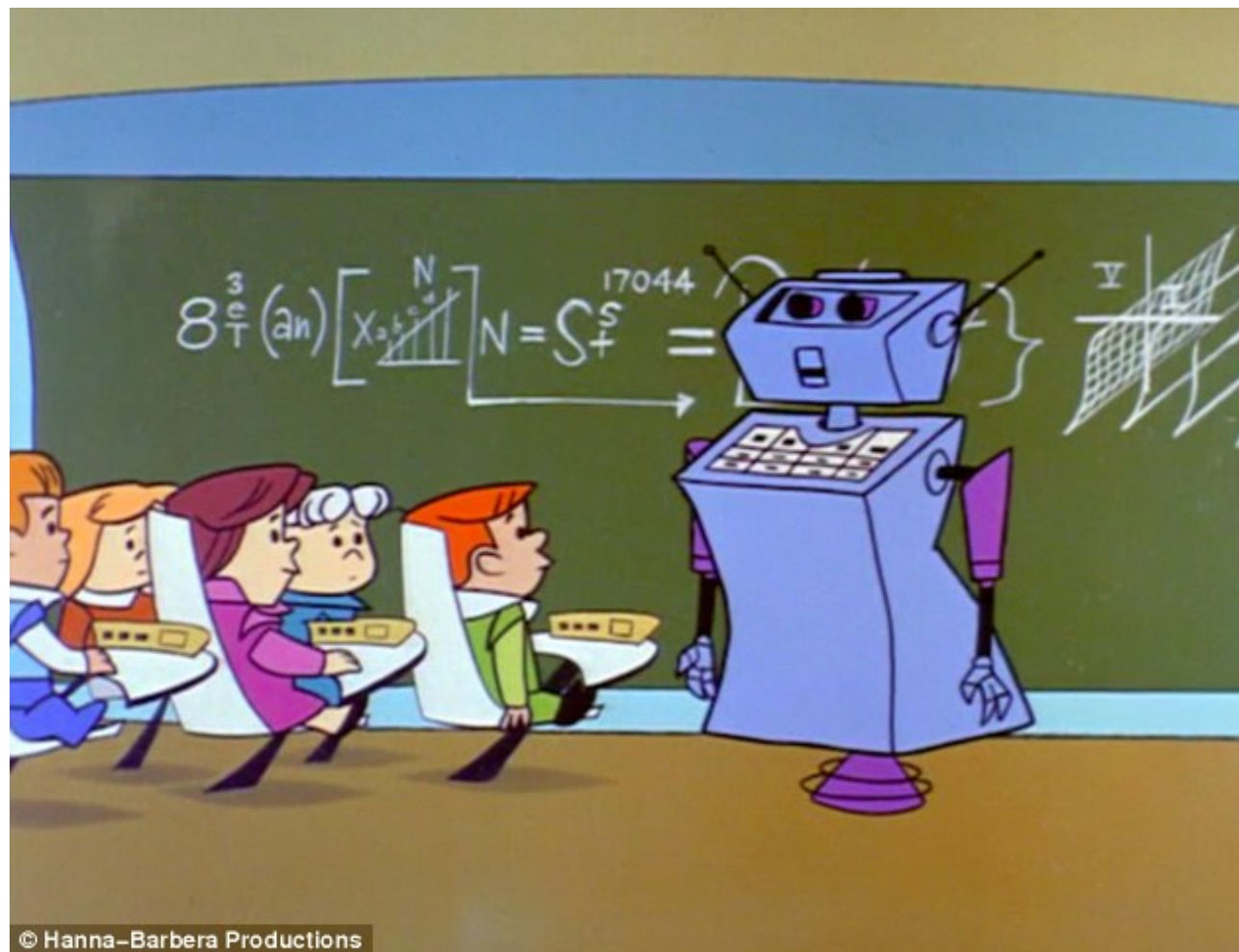
- digitalizovat a učinit přechody mezi školním a virtuálním světem učení běžnějšími a pružnějšími

Přitom to má být (prý) úplně jinak...

- kde učitele nebude
třeba kvalifikovat,
postačí naprogramovat

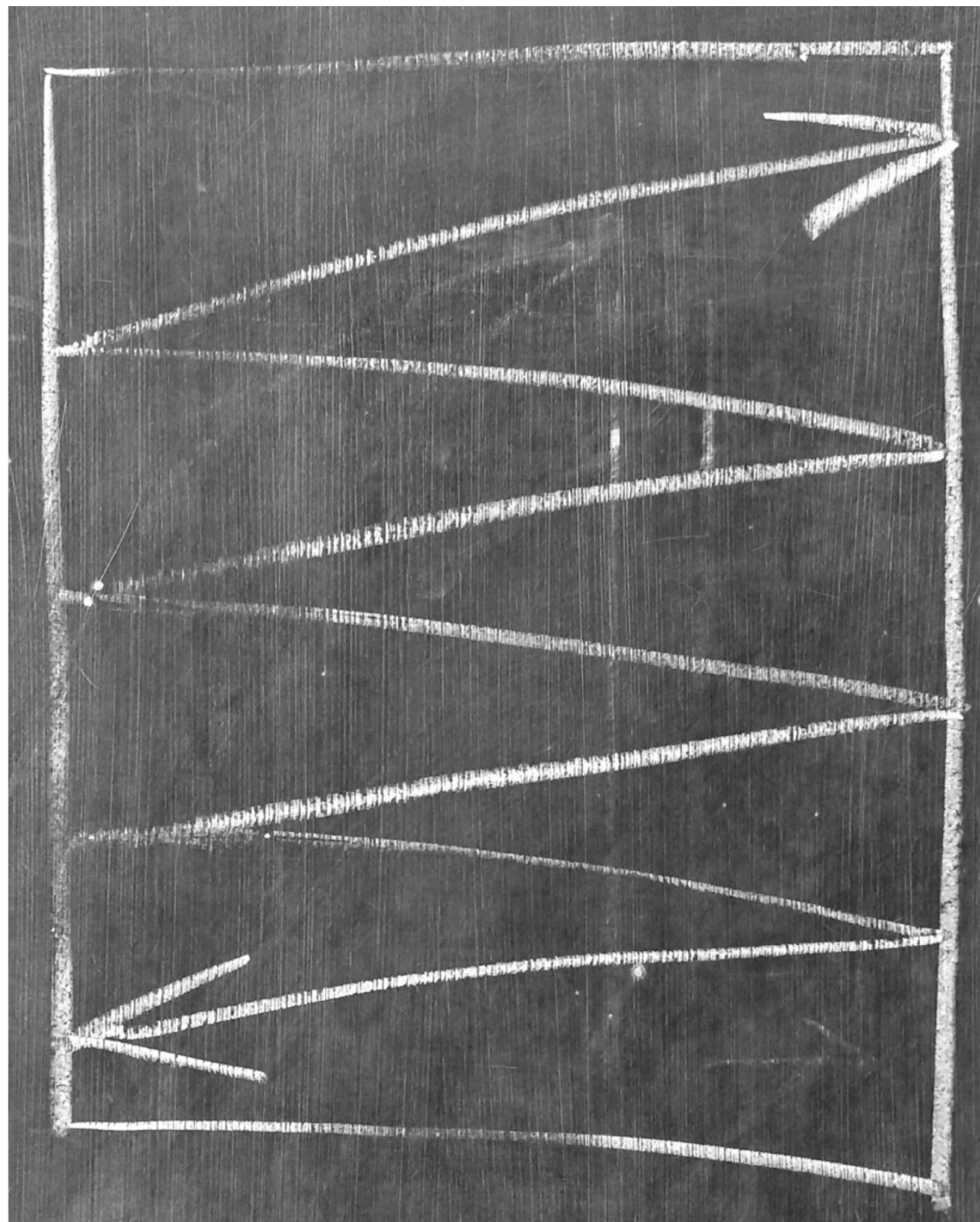
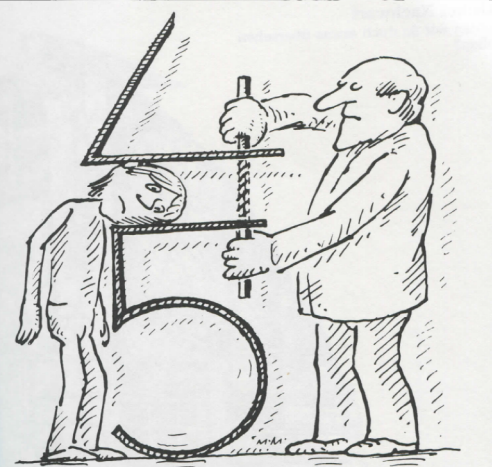
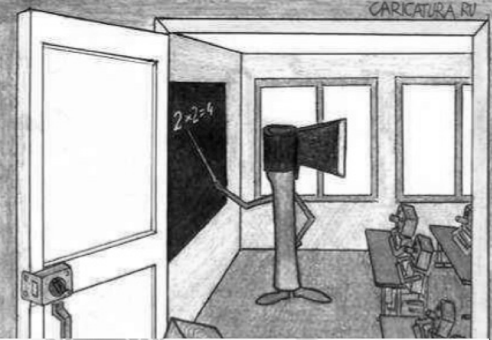

Přitom to má být (prý) úplně jinak...

- a když už se tam
zajde, tak atmosféra
budiž relaxovaná

- Pedagogické profese: ideál **práce na člověku / rozvoj lidskosti.**
- Utvářejícím prvkem a hlavním předmětem činnosti je zde **vedení** (ped-agogia),
  - resp. provázení, podporování, vytváření příležitostí k rozvoji... jiných
- Vyznačují se vysokou rozrůzněností: učitelé, vychovatelé, sociální pedagogové, pedagogové volného času, speciální pedagogové, andragogové, trenéři, lektoři, koučové apod.
- Jsou (mohou být) více či méně vázáni na školu či jiné (zpravidla) výchovné a vzdělávací instituce.

Povolání – profese (učené) a příprava na ně na univerzitách

péče o duši	náboženství	teologická fakulta	kněží
péče o zdraví	medicína	lékařská fakulta	lékaři
péče o vztahy	právo	právnícká fakulta	právníci

- Povolání se během dějinného vývoje dále **diferencovala**.
- Pro moderní společnost jsou charakteristické čtyři systémy: vedle náboženství, zdraví a práva se **jakožto systém formuje** oblast **výchovy a vzdělávání** (vč. budování školských systémů – učitelé).

vzdělávání	pedagogika	artistická fakulta	učitelé
------------	------------	--------------------	---------

Pomáhající profese / profese pracující na existenciálních problémech lidstva a lidí
Profese, v nichž je **zvýrazněn ideál služby**.

Pro tyto profese je **pomáhání** utvářejícím (konstitutivním) prvkem a současně hlavním předmětem činnosti.

Profese, jež se prvořadě vymezují jako ty, které jsou zde proto, **aby řešily existenciální problémy** lidstva a lidí:

- existenciální problém ZATRACENÍ-SPASENÍ – profese duchovních
- existenciální problém NEMOC-ZDRAVÍ – lékařské profese
- existenciální problém BEZPRÁVÍ-PRÁVO – právnické profese
- existenciální problém NEVYCHOVANOST-VYCHOVANOST – pedagogické profese.

- **Učitelství** jako centrální typ pedagogických profesí.
- V průběhu dějinného vývoje se **učitelství profesionalizovalo** – nabylo řady **charakteristik** profesí a vyformovalo své profesní pole.
- Odehrálo se to tak, že učitelství se v širším rámci pedagogiky a pedagogických profesí **utvářelo zaměřením pozornosti a specializací na institucionalizované (typicky školní) vzdělávání**, jehož dominantní formou je výuka.
- Vyformováním učitelské profese se dalo **vzniknout didaktice** jako profesní disciplíně s akademickým ukotvením (zejména díky vysokoškolskému vzdělávání učitelů).
- Současně došlo k **zakotvení učitelství do oborů** (učitel je učitelem něčeho, a nikoliv ničeho či čehokoliv), což umožnilo **rozvinout oborové didaktiky** jako profesní disciplíny oborových učitelů.

Potřeba **didaktiky** vzniká tam...,

- kde se nastolí otázka po **vztahu vědění k učícímu se subjektu**.
- V tahu toho, jak se historicky formuje školský systém, se této otázce/výzvy **ujímají učitelé** – tím pro ně vzniká „jejich“ profesní pole a vymezuje se jejich hlavní profesní úloha.
- Uvádět do vztahu vědění a lidi – tato myšlenka se ozývá v Komenského **„učit všechny všemu všestranně“** – tato nejdemokratičtější utopie je základem veškeré didaktiky (Schneuwly, 2014).

Komenského didaktika je teorií tří silně provázaných aspektů

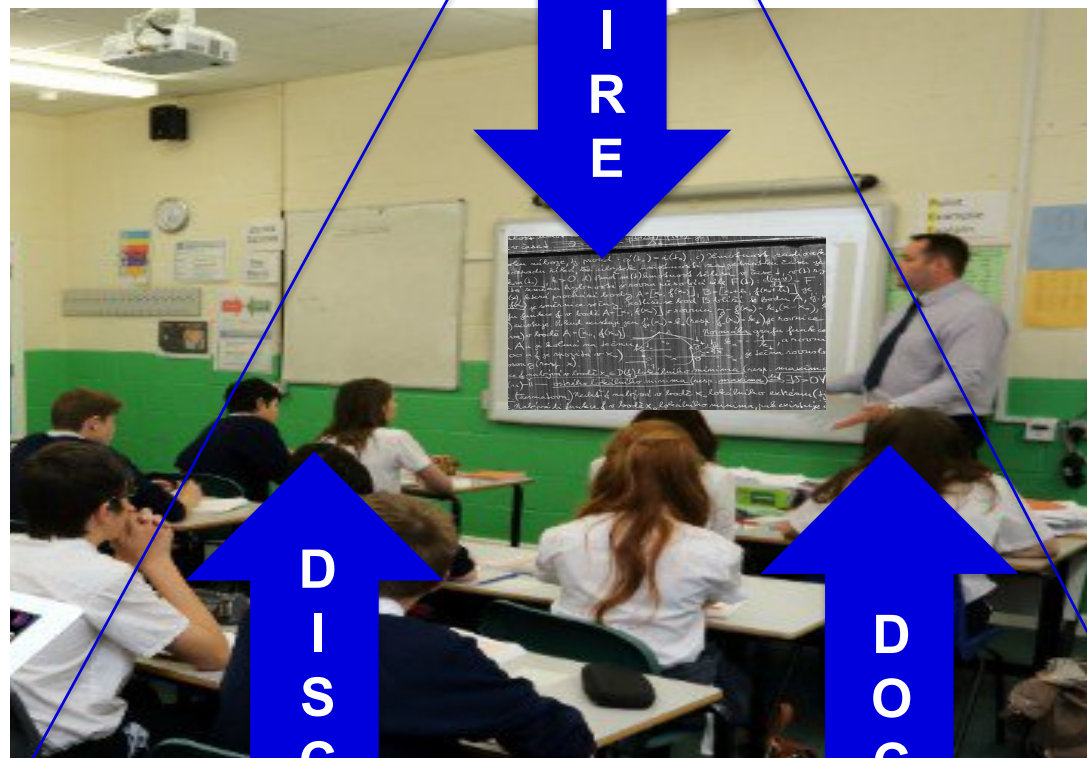
docere (vyučovat) – discere (učit se) – scire (vědění)

- vymezuje obecné zákonitosti potřebné k vytvoření „methodus“.
- didaktika **základem učitelské profese**, jejího výkonu i přípravy na ni.

...co je specifické
pro učitelskou profesionalitu?

Komenský:
učitel uvádí (docere)
vědění (scire)
do vztahu s učitými se (discere).

Klafki:
učitel aranžuje plodné setkání
určitých žáků
s určitými obsahy.

množitelis polynom hmotnosti
 rychlost pro $t \in (t_0, t_0 + h)$ a $s(t_0)$ je okamžitá rychlost
 množitelis naboj, které protéklo řekou vodice v čase t_0 . Pak $q'(t_0) = i(t_0)$. c) Kinetická energie

je an jednotku času a $q'(t_0)$ je okamžitá změna toku náboje, tj. proud: $q'(t_0) = i(t_0)$. c) Kinetická energie

je látky na jednotku času: $m = m(t)$. Zákon rozpadu říká, že u libovolné hmotnosti za jednotku času se

je úměrný hmotnosti: $\frac{dm(t)}{dt} = -km(t)$, $k > 0$. d) Proud $m(t)$ hmotnosti tělesa v čase t , $v(t)$ je

tělesa v čase t . Zákon hybnosti říká, že okamžitá změna hybnosti je rovna působící síle $F(t)$: $\frac{d(mv)}{dt} = F$.

geometrii. Rovnice tečny grafu funkce $y = f(x)$, která prochází body $A = [x_0, f(x_0)]$, $B = [x_0 + h, f(x_0 + h)]$ je

$y - f(x_0) = k_+(x - x_0)$, kde $k_+ = \frac{f(x_0 + h) - f(x_0)}{h}$ je směrnice tečny. Jestliže se bod B blíží k bodu A, tj.

$h \rightarrow 0$, přichází sečna na tečnu grafu funkce f v bodě $A = [x_0, f(x_0)]$ a rovnice $y - f(x_0) = k_+(x - x_0)$

$k_+ = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x_0 + h) - f(x_0)}{h} = f'(x_0)$ pokud $f'(x_0)$ existuje. Pokud existuje jen $f'_+(x_0) = k_+$ (resp. $f'_-(x_0) = k_-$), je rovnice

$k_+(x - x_0)$ rovnice jednotkové tečny zprava (resp. zleva) v bodě $A = [x_0, f(x_0)]$. Normála grafu funkce

v bodě A je přímka, která prochází bodem dotyku A a je kolmá na tečnu $k_+ = -\frac{1}{k_+}$, a rovnice

$y - f(x_0) = k_-(x - x_0)$ je tečna rovnoběžná s osou y (resp. x).

osou x (resp. y), když normála je rovnoběžná s osou y (resp. x).

4. Věta 6.2. (i) Funkce f nabývá v bodě $x_0 \in D(f)$ lokálního minima (resp. maxima)

i hodnotě. Def 6.2. (ii) — ostřího lokálního minima (resp. maxima) $\Leftrightarrow \exists \delta > 0 \forall$

$(x) \geq f(x_0)$ (resp. $f(x) \leq f(x_0)$). (ii) — ostřího lokálního minima (resp. maxima) $\Leftrightarrow \exists \delta > 0 \forall$

4. Věta 6.6. (Ermatova) Necht f nabývá v bodě x_0 lokálního extrému (tj.

existuje $f'(x_0)$ a $f'(x_0) = 0$. Pak nabývá-li funkce f v bodě x_0 lokálního minima, pak existuje

